

PARVA DE NOSSIDE POETRIA

Pro poetria Nosside ac de epigrammatibus eius quae in Anthologia Palatina inveniuntur (1) revera dicere possumus quod Propertius lyricus de viris illustribus et excellentibus factis gestisque in vita versu suo canit: Ingenio stat sine morte decus (III, 2, 25). Etiam poeta Antipater Thessalonicensis iure dystiha poetriae optime aesthetica qualitate verbo θηλύγλωσσοs aestimavit (2). Meleager autem totam poesin Nossidis cum flore iridis comparavit dicens:

σὺν δ' ἀναμιξὶ πλέξας μυρόπνονον εὐάνθεμον Ἴριν
Νοσσίδος, ἧς δέλτοις κηρὸν ἔτηξεν Ἔρωs

videns in expressione eius poetica in rebus amatoriis quandam amoenitatem Cupidinis esse.

Poetria Nossis exeunte quarto aut ineunte tertio saeculo a. Ch. n. vivebat et ut poeta videlicet princeps scholae Locris Episephyriis fuit (3). Verisimile est eam cum aliis poetis epigrammatibus suis opera artis celebravisse. Sed praecipue vis eximia eius artis lyricae in depingendis imaginibus faciei humanae versiculis amoenis inest.

Forsan imagines humanae in pictura factae a variis artificibus Graecis iam ineunte quinto saeculo a. Ch. n. influxerunt in poetas Nossidis temporis, ut id, quod pictores coloribus depinxerunt, verbis in epigrammate exprimerent. Exempli gratia scimus pictorem Apellem testante poeta anonimo in Anthologia Palatina (IX, 595) imaginem propriam pinxisse:

... αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν εἰκόνι γράψεν Ἀπελλῆs.

1) Anthologia Palatina: V, 170; VI, 132, 265, 273, 275, 353, 354; VII, 414, 718; IX, 332, 604 et 605. Editione critica: Anthologia Graeca (Palatina), vol. I—IV usi sumus in redactione H. Beckby edita a E. Heimeran, Muenchen 1957—58.

2) Antipater Thessalonicensis, A. P., IX, 26.

3) Cfr. auctores: C. Gessi, Poesia ellenistica, Bari 1992, p. 342 et ss.; U. v. M. Wilamowitz, Hellenistische Dichtung, I Berlin 1924, p. 135; N. Lisi, Poetesse greche, Catania 1933, p. 198 et ss. deinde: Carugno, G. Nosside in comm. Giornale italiano della filologia classica, 1957, p. 324 et ss., praecipue p. 335 ubi Carugno tractat de Nossidis epigrammatibus sine analysi expressionum lyricarum.

Praecipue vim expressionis lyricae apud proetria Nossidem videmus eique libenter propter simplicitatem lyricam obviam in lectura nostra quinque ex duodecim epigrammatum eius in Anthologia Palatina conservatis imus ut ibimus, quia ex alis sunt epigrammata votiva (1), unum sententiosum amatorium (2), unum encomion fortitudinis (3), unum invocatio Artemidis pro puerpera (4) et postremo unum ut laus poeseos ipsius est (5).

Totam vim lyrice expressam fideliterque dictam in vocabulis Nossidis poetria invenimus. Haec vocabula simplicia poetria nostra ex poetis notis non hausit, sed eisdem in carminibus suis brevibus imaginibus poeticis novum robur poeticum non pendens ex expressione aliorum donavit. Brevitas epigrammatum Nossidis naturam verae poetria lyricae explanat. In ea enimvero virtus carminis egregii semper videtur, quamquam metris simplicibus Nossidis usa est. Haec poetria suam indolem muliebrem amoenitate singulari insequitur modo poetae Bacchylidis qui in fragmento conservato cecinit :

ἀρχήτων ἐπέων πύλας
ἔξευρεῖν. (5, 14)

In epigrammatibus poetria omnia verba ad imaginem poeticam evocandam sculpendamque selecta sunt. Hoc modo plenitudo phantasiae in vocabulis simplicibus more intuitivo expressa est. In primis his verbis electis poetria expressionem psychologiam consecuta est tali modo, ut imago faciei humanae in animo lectoris quattuor dystichis epigrammatis ut viva similitudo esset. Nos existimare possumus etiam omnia eius epigrammata conservata in Anthologia Palatina eleganter et tenere scripta esse.

Haec omnes qualitates lyricae in epigrammate (6) videmus in quo poetria Mellinam illam puellam hoc modo ut pictor - poeta tenere describit :

Αὐτομέλινα τέτυκται ἴδ', ὡς ἀγανὸν τὸ πρόσωπον
ἀμὲ ποτοπτάξειν μιλίχως δοκέει
ὡς ἐτύμως θυγάτηρ τῆς ματέρει πάντα ποιῶκει.
ἢ καλόν, ὄκκα πέλη τέκνα γονεῦσιν ἴσα.

Expressio poetica in vocabulis ἀγανὸν πρόσωπον coniuncta cum ex-

1) Votiva epigrammata sunt : AP, VI, 265, 275 et IX, 332.

2) Amatorium : AP, V, 170.

3) Encomion fortitudinis : AP, VI, 132.

4) Invocatio Artemidis : AP, VI, 273.

5) Laus poeseos : AP, VII, 718.

6) AP, VI, 353.

pressione plena psychologiae fidelitatis invenitur in verbis μελιχίως δοκέει pertinentia ad oculos. Significatio teneritatis et amoenitatis in quibus pulchritudo est. Vocabulum ἀγανός apportat hilaritatem vitalem adiuvante pulchritudine faciei; μελιχίος id est tener pro oculis. Haec adiectiva poetria miro modo ad evocandum sensum pulchritudinis coniungit. Ideo, ora-oculi expressiones in quibus praecipue omnia sunt pertinentia ad formositatem puellae. Mira est exclamatio: Ἡ καλόν. Praecipuam partem epigrammatis in evocatione formositatis verae omnes lectores cum admiratione inveniunt.

Pictura Sabaithidis (1) hoc modo descripta :

Γνωστὰ καὶ τηνῶθε Σαβαιθίδος εἶδεται ἔμμεν
ἄδ' εἰκὼν μορφῆ καὶ μεγαλοφροσύνα.
θάεο' τὰν πινυτὰν τό τε μείλιχον αὐτόθι τήνας
ἔλομ' ὄρην' χαίροις πολλά, μάκαιρα γύναι.

Haec pictura staturam pulchram illius muliebris et habitum nobilem eius animi vocabulo μεγαλοφροσύνα describitur. Vocabulum ex duobus verbis compositum ad qualitates animi quas in expressione oculorum pulchrorum videmus pertinet. Facies eius expressionem veram secundum adiectiva πινυτὰν καὶ μείλιχον habet. Verba χαίροις πολλά significant Sabaithidem formositate sua omnibus gaudium praebere et propterea Nossis carmen suum vocabulo μάκαιρα beata aut felix finivit. Vocabulum videtur significationem non beata in sensu mortua, sed beata aut felix propter evocandi sensus pulchritudinis in cordibus humanis habere. Aliter Hermann Beckby in commentario suo de hoc verbo existimat (2).

Epigramma - epitaphium dedicatum Rhinthoni Siracuseo (Tarentino?) qui circa 300. a. Ch. n. vivebat et ut scriptor et histrio miro modo hilares parodias ex tragoediis faciebat et recitabat, his verbis viatorem, ut poetria effinxit, alloquitur (3) :

Καὶ καλυρὸν γελάσας παραμείβεο καὶ φίλον εἰπὼν
ὄῃμ' ἐπ' ἔμοι, Ῥινθῶν εἰμ' ὁ Συρακόσιος,
Μουσάων ὀλίγη τις ἀηδονίς' ἀλλὰ φλυάκων
ἐκ τραγικῶν ἴδιον κισσὸν ἐδρεψάμεθα.

Forsan infra statuam inscriptio erat aut infra picturam Rhinthonis. Verba καλυρὸν γελάσας significant vero risum hilarem, quia viator memor

1) AP, VI, 354.

2) H. Beckby in cit. ed. Anthol. Pal., vol. I, p. 675, n. 354 ubi dicit ad versum 4.: Selig: also tot!

3) AP, VII, 414.

artis optimae Rhinthonis hoc facere libere potest. Hic occursus spectatoris hilarotragoediarum cum artifice earum scenico erat. Occursus hominis vivi cum mortuo qui ut artifex in memoria vivorum opere suo semper vivit. Poetria cecinit Rhinthonem : ὀλίγη τις ἀηδονίς· ἀλλὰ φλυάκων ἐκ τραγικῶν ἴδιον κισσὸν ἐδρεψάμεθα existimans humore per ironiam in eos qui putent tantum scriptores tragoediarum magnos poetas esse. At Rhinthonem oportet felicem esse propter successum suorum operum quod serio coronis hederæ coronatus esset.

In altero epigrammate (1) videmus picturam Thaumaretæ depictam hoc modo :

Θαυμαρέτας μορφὰν ὁ πίναξ ἔχει· εὖ γε τὸ γαῦρον
τεῦξε τὸ θ' ὄραϊον τᾶς ἀγανοβλεφάρου.
σαῖνοι κέν σ' ἐσιδοῖσα καὶ οἰκοφύλαξ σκυλάκαινα
δέσποιναν μελάθρων οἰομένα ποθορῆν.

Haec μορφὰ significat picturam capitis id est faciei totius formositatem Thaumaretæ pictor expressione pulchra quae lucet ex oculis mulieris consecutus. Nossis vocabulis γαῦρος = laetus et consciens s n i autem compositione vocabulorum ἀγανὸν + βλέφαρον mites + palpebrae creavit epitheton pulchritudinis muliebris. Formositas lucens quam videmus describente poetria ex oculis matura est ut fructus auctumnalis, ut pomum pulchrum in ramis arboris sole illuminatum.

Non solum pictor formositatem eximiam pictura sua creavit depingens Thaumaretam, sed etiam illam evocationem pertinens ad similitudinem miram quomodo canicula eius videns picturam dominae illam vere adesse putaret. Deinde comparatio in descriptione formositatis perfectæ a pictore et similitudinis eodem modo consecutæ immo plena verae lyricæ expressionis est.

In quinto epigrammate (2) Nossis dicit flavam Callonem in templo Veneris imaginem suam manu propria pictam dedicavisse. Omnes videntes picturam expressione potentem putant imaginem Callonis totam amonietatem habere :

Τὸν πίνακα ξανθᾶς Καλλῶ δόμον εἰς Ἀφροδίτας
εἰκόνα γραψαμένα πάντ' ἀνέθηκεν ἴσαν.
ὡς ἀγανῶς ἔστακεν ἴδ', ἃ χάρις ἀλίκρον ἀνθεῖ.
χαιρέτω' οὗ τινα γὰρ μέμψιν ἔχει βιοτᾶς.

In versu quarto poetria lyrica comparatione pulcherrima formositatem Callonis cum flore comparavit. Callo florens ut flos pulchritudinis flo-

1) IX, 604.

2) IX, 605.

rebat. Haec comparatio valde ingenua et apud poetas Anthologiae Palatinae hoc modo expressa exceptionem imaginis lyricae ob oculos lectorum ponit. Poetria his verbis primum evocat sensum pulchritudinis comparans eam cum flore, deinde sensum quomodo omnia transeuntia sicut flores in orbe terrarum sunt. Nossis in fine epigrammatis dicit vitam huius mulieris integram scelerisque puram fuisse.

Hanc analysin philologico—aestheticam fecimus desiderantes ostendere poetriam Nossidem quinque epigrammatibus perfectas imagines lyricae expressisse in quibus ingenuis ac simplicibus vocabulis exitum lyricum valde pulchrum dedit. Nonnulla adiectiva ut epitheta ornantia exempli gratia: ἀγνός, μιλίχιος etiam comparationes pro successu similitudinis personae depictae cum eius habitu naturali, deinde formosissima imago poetica in qua Nossis canit pulchritudinem muliebris faciei oculorumque similem florenti flori testes expressionis sigularis sunt.

Animadversionis nostrae finem facere tandem possumus conclusione poetriam Nossidem non solum in quinque memoratis epigrammatibus sed etiam in omnibus conservatis in Anthologia Palatina sua expressione lyrica iuxta carmina Sapphonis esse, illius poetriae de qua Strabo tersute dixit: θαυμαστόν τι χεῖμα.